

ROMAN KAHRAMANLARI

Üç Aylık Edebiyat Dergisi • Nisan/Haziran 2022 • Sayı 50 • Fiyat 60[₺]



50.
sayı

Alp Arslan Akman / Angeliki Melliou / Arzu Alkan Ateş / Barış Yücesan / Bülent Ayyıldız / Deniz Dilşad Karail Nazlıcan / Ece Yasstepe Ayyıldız / Erkan Karakiraz / Ertuğrul Aydın / Evangelia Thomadaki / Fecri Polat / Georgios Salakidis / Hasan Öztürk / Herkül Millas / Hilmi Köksal Alişanoğlu / Hülya Soyşekerci / İlhan Karasubaşı / İnci Aydın / Kamer Namdar / Maria AKritidou / Murat Ergin / Nevin Özkan / Nikolaos Mavrelos / Panagiotis Katsanakis / Raniero Speelman / Sedat Bornovalı / Seval Arslan / Sima Özkan / Sotiria Maragozaki / Spiros Kiosses / Thanasis V. Kougkoulos / Thanassis Agathos / Toprak Aras / Tuba Tek

05
9 771309 440002
B044-B0E3 N551

ROMAN KAHRAMANLARI

AYI 50 - Nisan/Haziran 2022 - Üç ayda bir yayımlanır

ATT Basım Yayın Reklam Org. İnş. San. ve Tic. Ltd Şti
ve Heyamola Yayınları Adına Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni:
Ömer Asan

Yayın Danışmanı:
Eray Canberk

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Serap İlhan Asan

Editör:
Serap İlhan Asan

Grafik Tasarım:
Murat İlhan

Kapak Resmi:
Yiğit Altıparmakoğulları / "Athena" adlı tablo
100x80 cm. tuval üzerine yağlı boya
(Ömer Asan "Troya Koleksiyonu"ndan)

© **Heyamola Yayınları**
ISSN: 1309-4408

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 45472 / Matbaa Sertifika No: 46519
Basım Tarihi: 1 Nisan 2022, İstanbul, 3 aylık süreli yayın.

Bu derginin tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışın-
da yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
Beştepe Köyü Yolu No:3 06800 Çankaya, Ankara
Tel: 0312 266 44 10

ATT Basım Yayın Reklam Org. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Yalı Mah. Küçükyalı Cad. Kuyu Sok. Mete Apt. No. 4/1
Maltepe / İstanbul Tel: 0 216 371 17 37 Faks: 0216 371 50 71
heyamola@heyamola.net - www.heyamola.net

editor@romankahramanlari.com
www.romankahramanlari.com / www.novelheroes.com

Editörden

50. sayımıza ulaşmanın mutluluğu ile "Merhaba" diyoruz sevgili roman kahramanları...

Bu özel sayımızın ilk konusu "Mücadele". 2014 yılında –dergimizin 20. sayısında– sevgili İbrahim Dizman editörlüğünde altı makaleden oluşan bir "Mücadele" dosyası yayımlamıştık. Bu sayımızda da yine mübadeleyi, bu defa biraz daha geniş olarak ve hem Yunanistan'dan hem Türkiye'den yazarların kaleme aldığı toplam 20 makale ile ele aldık. Resmî tarihi az çok biliyoruz ama istatistikler, rakamlar, anlaşmalar dışında edebiyat dünyasında nasıl bir iz bırakmıştır mübadele ve mübadiller? İşte bu soruların cevaplarını merak eden okurlarımız için dosyalarımızın iyi bir başlangıç olacağına inanıyoruz.

İkinci dosyamız ise "Kent ve Kahraman: Roma" başlığını taşıyor. Bu dosyada İtalyan edebiyatının farklı dönemlerinden yazarların eserlerindeki birkaç farklı Roma'yla tanışacağız. Dosya editörlerimizin dediği gibi "...siz değerli okurlar kenti farklı açılardan daha yakından tanımak için dosyada adı geçen eserleri okumaya davetlisiniz. Kim bilir belki bir gün roman kahramanlarının geçtiği sokaklardan sizler de geçersiniz."

Dosyalarımızdan sonra ise dört serbest incelemeye yer verdik. Mayıs 1952'de kaybettiğimiz Memduh Şevket Esendal'ı ölümünün 70.yılında, *Miras* romanıyla ilgili makale ile anmış olduk. Diğer üç serbest inceleme yazısında ele alınan konular ise *Yaşlı Adam* ve *Deniz* ile *Yüzbaşının kızı* romanları ve Edgar Allan Poe'nun resme yansıyan imgeleri oldu.

Bu zor ekonomik koşullarda dergimizden desteklerini esirgemeyen yazarlarımıza, editörlerimize ve tabii ki okurlarımıza teşekkür ediyor, iyi okumalar diliyoruz.

Serap İlhan Asan

İçindekiler

Mübadele - 1	4
Giannis Giannellis-Theodosiadis'in <i>İsmail ve Roza</i> ve Giorgos Kordellas'ın <i>İzmir'in Roza'sı</i> Adlı Eserleri: Küçük Öyküler, Büyük Tarih / Thanassis Agathos.....	5
Bir Kent Ne Zaman Senin Olur? Maro Douka'nın <i>Masumlar ve Suçlular</i> adlı Eserinde Yerlilik ve Yabancılık Arasındaki Roman Kahramanları / Maria Akritidou.....	10
Themelis'in <i>Arayış</i> Romanında Nikolas / Herkül Millas.....	15
Mozaik Sanatı, Thanasis Valtinos / <i>Sinaksari, Andreas Kordopatis. İkinci Kitap, Balkanlar-'22</i> / Panagiotis Katsanakis.....	19
Tarihin Çelişkili Versiyonları ve Kurgu, Sotiria Maragozaki: <i>Ο Υπατος της Σμύρνης</i> [İzmir'deki Yüksek Komiser] (2012) / Thanasis V. Kougkoulos.....	23
Υπατος, όχι υπάτιος Ο, Komiser ama Suçlu Değil / Sotiria Maragozaki.....	28
Bireysel Kurgudan Toplumsal Kurguya Kostas Voulgaris'in <i>Ondört Geceli Gün</i> (2007) Adlı Romanında Otobiyografinin ve Tarihin Kurgulanması / Nikos Mavrelou.....	31
Yorgos Mihailidis'in <i>Cinayetler</i> Adlı Romanı / Angeliki Melliou.....	35
Dimosthenis Papamarkos'un <i>Giak</i> İsimli Kısa Öyküler Koleksiyonunda Küçük Asya Savaşı / Georgios Salakidis.....	39
Kalpouzos'un <i>İnat</i> Adlı Eseri / Evangelia Thomadaki.....	44
Bir Anlatı İnşası Olarak Öteki'nin Hafızası ve Deneyimi: Kostas Akrivos / <i>Mucizeler Zamanı</i> / Spiros Kiosses.....	50
Mübadele - 2	54
Mübadiller Geri Dönmez / Arzu Alkan Ateş.....	55
Sabahattin Ali'nin "Çirkince"sinde Mübadele Odağında Kontrast İzleği / Erkan Karakiraz.....	58
Gündüz Vassaf'ın <i>Annem Belkis</i> Adlı Eserinde Rumeli Dünyası / Ertuğrul Aydın.....	64
Bir Mübadele Romanı: <i>Başka Zaman Çocukları</i> / Fecri Polat.....	68
Yersiz Yurtsuz Kadınlar, Kanadı Kırık Martılar ve <i>İngiliz Çukuru</i> / Hülya Soyşekerçi.....	73

<i>Mor Kaftanlı Selanik Bir Mübadele Romanı / Hilmi Koksall Alişanoğlu</i>	84
Bütün Mümkinlerin Kıyısında <i>Tamama / Murat Ergin</i>	87
<i>Kalbim Rumeli'de Kaldı</i> Sardunya Kokan Toprakların Öyküleri / Seval Arslan.....	92
<i>Suyun Öte Yanı: Acı/Ayrılık/Zulüm / Toprak Aras</i>	98

Kent ve Kahraman: Roma..... 104

Gabriele D'Annunzio ve Roma Kenti / Nevin Özkan.....	105
Elsa Morante: <i>La Storia (Ve Tarih Devam Ediyor)</i> , "On Bin Yıl Süren Bir Skandal"ın Romanı / Raniero Speelman.....	111
<i>Imprimatur'</i> da Sözcüklerin ve Tarihin Gölgesinde Işıldayan Ebedî Şehir Roma / Sedat Bornovalı.....	118
Gianni Rodari'nin Gözlerinden Roma / Deniz Dilşad Karail Nazlıcan.....	124
Aydınlat Bizi Roma / Sima Özkan.....	135
XVII. Yüzyıl Roma'sında Bir Gravür Ustası: <i>Roma'daki Teras / Ece Yassitepe Ayyıldız</i>	138
<i>Mükemmel Bir Gün / Barış Yücesan</i>	143
Bir Gölge(dir) Yaşam / Tuba Tek.....	147
Alberto Moravia ve Roma / İlhan Karasubaşı.....	153
Caput Delicti: Roma veya Giancarlo De Cataldo'nun <i>Suç Romanı / Bülent Ayyıldız</i>	156

Serbest İnceleme

<i>Miras Romanında Yeni Yaşam Biçimleri: Aile, Ekonomi ve Politika / Hasan Öztürk</i>	160
Yaşlı Adamın Laneti / Alp Arslan Akman.....	168
Edgar Allan Poe'nun Resme Yansıyan İmgeleri / İnci Aydın.....	172
<i>Yüzbaşı'nın Kızı</i> Romanındaki "Şerefini Koruyabilen" Grinyov'un Rakım Efendi'yle Beraber Değerlendirilmesi Üzerine Bir Deneme / Kamer Namdar.....	184

Mübadele - 1

Editör: Georgios Salakidis

Thanassis Agathos

Giannis Giannellis-Theodosiadis'in *İsmail ve Roza* ve Giorgos Kordellas'ın *İzmir'in Roza'sı* Adlı Eserleri: Küçük Öyküler, Büyük Tarih

Maria Akritidou

Bir Kent Ne Zaman Senin Olur? Maro Douka'nın *Masumlar ve Suçlular* adlı Eserinde Yerlilik ve Yabancılık Arasındaki Roman Kahramanları

Herkül Millas

Themelis'in *Arayış* Romanında Nikolas

Panagiotis Katsanakis

Mozaik Sanatı, Thanasis Valtinos / *Sinaksari*, Andreas Kordopatis. *İkinci Kitap, Balkanlar-'22*

Thanasis V. Kougkoulos

Tarihin Çelişkili Versiyonları ve Kurgu, Sotiria Maragozaki: *Ο Υπατος της Σμύρνης [İzmir'deki Yüksek Komiser]* (2012)

Sotiria Maragozaki

Υπατος, όχι υπάιτιος Ο, Komiser ama Suçlu Değil

Nikos Mavrelas

Bireysel Kurgudan Toplumsal Kurguya Kostas Voulgaris'in *Ondört Geceli Gün* (2007) Adlı Romanında Otobiyografinin ve Tarihin Kurgulanması

Angeliki Melliou

Yorgos Mihailidis'in *Cinayetler* Adlı Romanı

Georgios Salakidis

Dimosthenis Papamarkos'un *Giak* İsimli Kısa Öyküler Koleksiyonunda Küçük Asya Savaşı

Evangelia Thomadaki

Kalpouzos'un *Inat* Adlı Eseri

Spiros Kiosses

Bir Anlatı İnşası Olarak Öteki'nin Hafızası ve Deneyimi: Kostas Akrivos / *Mucizeler Zamanı*

Tarihin Çelişkili Versiyonları ve Kurgu

Sotiria Maragozaki: *O Υπατος της Σμύρνης* [*İzmir'deki Yüksek Komiser*] (2012)

Thanasis V. Kougkoulos

Çeviren: Lale Alatlı

Tarihsel romanda, roman söylemi ideolojik olarak tarafsız değildir: Hakiki tarihsel bağlamı, tartışılmaz gerçeklik açısından yorumladığı varsayılan tarihyazımsal söyleme karşı, eleştirel olarak işler. Bu anlamda kurgusal anlatı, tarihin resmî veya geçerli versiyonlarıyla çatışır, onları tamamlar, düzeltir, değiştirir, yıkar ve hatta aşar.¹ Zaten tarihsel kaynaklar anlatılardır ve tarihyazımı metinleri de edebiyatla aynı anlatı geleneğini takip eder (dil düzeyinde ortak yapı, tarihsel gerçekliğe benzer referanslar, benzer olay örgüsü, eylemler dizisi, dramatik olaylarda yer alan karakterlerin sahnelenmesi, sonradan anlama, olayların anlatımında bir bakış açısı [*point of view*] seçmek, geçmişin yeniden inşası).²

Öte yandan, Ivan Jablonka'nın realist romanından bahsettiği şekilde gerçek dünya edebiyatı (*Literature of the Real World*), "dünya hakkında bilgi üretmemize yardımcı olan bir araçtır", "olayları onarabilecek bir akıl yürütmeyi" teşvik eder.³ Başka bir deyişle tarihî roman, tarihi doğrulamak için değil, onunla bir diyalog başlatmak için gerçeğe sadık kalır.

Çağdaş Yunan nesrine, 20. yüzyılda Helenizm için çok önemli iki olay damgasını vurmuştur: Küçük Asya Felaketi'ndeki yenilgi (1922)⁴ ve kardeşi kardeşe vurduran İç Savaş (1946-1949).⁵ Yukarıdaki felaketlerin doğrudan veya dolaylı bellekleri, 1930 neslinden günümüze kadar çağdaş Yunan nesrinin en temel temaları

-
- 1 Detaylı bkz. Anna Cuma, *H διπλή ανάγνωση του κειμένου. Για μια κοινωνιοσημειωτική της αφήγησης* [Metnin çift okuması. Anlatımın sosyo-semiyotik bir yaklaşımı için] (Atina: Epikerotita, 1991), 154-182.
 - 2 Bkz. Paul Ricoeur, "La fonction narrative", *Études théologiques et religieuses* 54, no 2 (1979): 209-230.
 - 3 Ivan Jablonka, *History is Contemporary Literature. Manifesto for the Social Sciences*, çeviren Nathan J. Bracher (Ithaca - London: Cornell University Press, 2018), 163.
 - 4 Thomas Doulis, *Disaster and Fiction. Modern Greek Fiction and the Asia Minor Disaster of 1922*, (Berkeley - Los Angeles - London: University of California Press, 1977) Peter Mackridge, "The Myth of Asia Minor in Greek Fiction", içinde *Crossing the Aegean. An appraisal of the 1923 compulsory population exchange between Greece and Turkey*, ed. Renée Hirschon (New York - Oxford: Berghahn Books, 2003), 235-246; Maria Nikoloupoulou, "Space Memory and Identity: The Memory of Asia Minor Space in Greek Novels of the 60s", *CAS Sofia Working Paper Series* 1 (2007): 1-18.
 - 5 Türk okuyucuları için Yunan edebiyatında iç savaş konusu hakkında Demiröz'ün aşağıdaki araştırması çok önemlidir: Damla Demiröz, *İşgal, Direniş, İç Savaş. Yunan Edebiyatında II. Dünya Savaşı Yılları* (İstanbul: İstos Yayın, 2015).

olmuştur. Özellikle doğudaki Rumların yaşamı, Küçük Asya savaşı ve sonrasındaki zorunlu göç temaları Osmanlı kozmopolitliğinin ve Yunan dünyasının çok kültürlülüğü eksenlerini ele alan tarihî romanlar aracılığıyla son yıllarda yeniden ortaya çıkıyor.⁶ Aynı zamanda da sıradan vatandaş, yoksul mülteci, yüksek rütbeli olmayan Türk; kabul, anlayış ve empati açısından temsil edildiğinden, başka milletten ve başka dinden bir öteki olan Türk imajı da yıkılıyor.⁷

Ο Υπατος της Σμύρνης [*İzmir'deki Yüksek Komiser*], yani İzmir'deki Yunan yüksek komiser romanı, 20. yüzyılın başlarında Türklerin ve Yunanların çatışmalı geçmişini sağduyulu bir bakış açısından yeniden ele alan, "Çağdaş Yunan Tarihi" romanları kategorisine girer.⁸ Bu eser, 1964 yılında Dedeoğaç'ta doğan ve önemli edebiyat yarışmalarında ödüller almış öyküleri olan gazeteci Sotiria Maragozaki'nin⁹ ilk romanıdır. 2012 yılında yayımlanan kitap, Yunanistan'ın elektronik sanat ve edebiyat dergisi *Ο Αναγνώστης (Okuyucu)*¹⁰ tarafından prestijli bir mansiyonla

onurlandırıldı. Ayrıca basın ve eleştirmenlerden de çok olumlu yorumlar aldı.

Maragozaki'nin romanı İzmir'in Yunan yönetimi (1919-1922) yıllarına gitse de Doğu'nun ucuz cazibesini –ya da romancı Theodoros Grigoriadis'in dediği gibi "Doğu paraliteratürü"nü– aşarak¹¹, tarihi gün ışığına çıkarıp onun yaralarına dalıyor. Maragozaki "Önsöz yerine" giriş notunda, amacını açıkça ortaya koyuyor.¹² Yazar, Küçük Asya seferi felaketinden sonra Küçük Asya'dan gelen mülteciler tarafından adı "ebedî itibarsızlığa mahkûm edilen", İzmir'deki Yunan komiser Aristidis Steryadis'in esrarengiz kişiliğine ışık tutmak istiyor:

[...] olayların açıklığa kavuşturulması için malzeme sunmak; mitlerin, ithamların, yakan zamana kadar sarsılmaz olan kesinliklerin daha derindeki nedenini ortaya çıkarmak için görünmez, dikkatle gizlenmiş, susturulmuş tarafları aydınlatmak. Ya da en azından bizim, başkalarının, hepimizin gerçeğine ait büyük,

6 Detaylı bkz. Maria Akritidou, *Όψεις του παρελθόντος του νέου ελληνισμού στο σύγχρονο νεοελληνικό μυθιστόρημα. Αφηγηματική τροπικότητα και ιστορική ποιητική* [Çağdaş Yunan romanında modern Helenizm'in geçmişinin yönleri. Öyküleme kiplik ve tarihsel yazınbilim], *Hermeneumata. Studien zur Neogräzistik* (Berlin: Edition Romiosini/GeMoG - Freie Universität Berlin, 2019), 84-93, 279-399. Trine Stauning Willert, *The New Ottoman Greece in History and Fiction, Modernity, Memory and Identity in South-East Europe* (Cham: Palgrave Macmillan, 2019).

7 Thanasis V. Kougkoulos, «Τα Γιάννινα της οθωμανικής περιόδου στη σύγχρονη πεζογραφία: Η εικόνα του Τούρκου συμπολίτη» [Çağdaş Yunan anlatısında Osmanlı dönemi Yanya'sı: Türk vatandaşların imajı], içinde *Λαογραφικές αναγνώσεις στην Ελλάδα και την Τουρκία* [Yunanistan ve Türkiye'deki halkbilim ile ilgili okumalar], ed. Evangelos Gr. Avdikos (Atina: Pedio, 2012), 539-571.

8 Sotiria Maragozaki, *Ο Υπατος της Σμύρνης* [*İzmir'deki Yüksek Komiser*] (Atina: Kedros, 2012).

9 2020 yılında Maragozaki'nin bu kez Yunan İç Savaşı ile ilgili ikinci romanı yayımlandı: *Ο κλήρος του αίματος* [*Kan Mirası*] (Atina: Patakis, 2020).

10 "Οι μικρές λίστες των λογοτεχνικών βραβείων του Αναγνώστη" [Okuyucu'nun edebî ödüllерinin kısa listeleri], *Ο Αναγνώστης*, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2021, <https://www.oanagnostis.gr/οιμικρεςλίστες/>

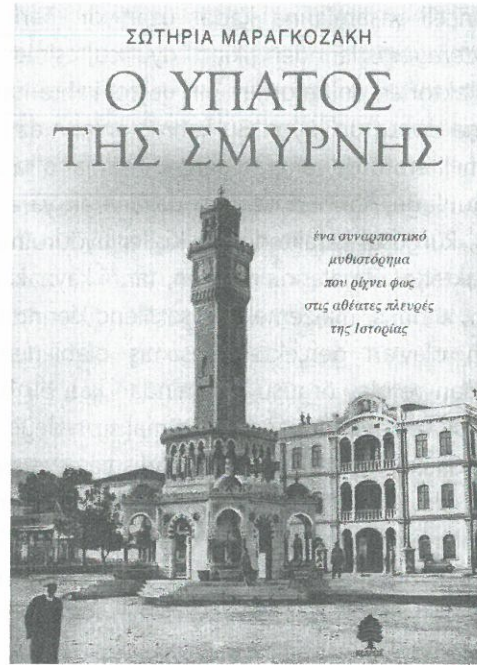
11 Theodoros Grigoriadis, "Αρσιτείδης Στεργιάδης. Τον κατηγορούσαν όλοι, Έλληνες και Τούρκοι. Σωτηρία Μαραγοζάκη: *Ο Υπατος της Σμύρνης*" [Aristidis Steryadis. Yunanlılar ve Türkler, herkes onu suçlamış. Sotiria Maragozaki: *İzmir'deki Yüksek Komiser*], *Ta Nea*, Mart 2-3, 2013, 23.

12 Maragozaki'nin niyetleri için özel bu sayıdaki ilginç metnine de bkz.

tamamlanmamış mozaik'in içine küçük de olsa bir katkıda bulunmak (s. 10).

Romanın başka bir gerçek inşa etme niyeti; anlatının etrafında geliştiği, Steryadis'in Yüksek Komiserlik statüsünü belirten başlığına da yansımıştır. Sade, özlü ve açıklayıcı başlık, aynı zamanda eylem mekânı olarak ana karakter İzmir'i, anlatılan olayların zamanını yani Steryadis'in tartışmalı komiserlik dönemini de ima ettiğinden, okuyucuyu dolambaçsız bir şekilde kurgunun içeriğine hazırlıyor.

Yunan tarih yazıcılığında¹³ Steryadis karakteri, otoriterliğiyle birlikte; Yunan milliyetçiliğinin tezahürlerini hafifletmek, kutuplaşmayı yatıştırmak, güvenliği sağlamak, Yunan yönetimi karşısında başta Türkler olmak üzere İzmir'in tüm millî/dinî gruplarının güvenini kazanmak amacıyla Steryadis'in Yunan ordusu ve İzmir'in yerel Hıristiyan nüfusu ile olan fikir ayrılığıyla da belirtiliyor. Steryadis Yunan milliyetçiliğini kışkırtan ya da Müslüman vatandaşların din değiştirmesi için çabalayan Ortodoks dinî liderlerine ve din adamlarına özellikle sert bir tavır takınıyor. Steryadis'in politikasından rahatsız olan İzmir Rum Ortodoks cemaati, onu bir Türk dostu, ahlaksız, ateist, kibirli, antisosyal, marazi ve akıl hastası olarak görüyor. Aynı şekilde Türk tarih yazıcılığı da Steryadis'in kişiliğiyle ilgili suçlamaları tekrarlayarak –Türklerin ve Yunanların eşitliği konusundaki çabalarını kabul etmesine rağmen– onu Megali İdea'nın sadık bir takipçisi olarak sınıflandırıyor.¹⁴



Maragozaki'nin romanında Steryadis hiç harekete geçemeyen bir kişilik. Tepkisiz, silik bir ana kahraman. Hayali, "daimi kamuoyu mahkemesinde" "kendi kendinin savunucusu" olarak 26sayfa boyunca –hiç nokta kullanmadan– sayıkladığı son, sekizinci bölüm hariç, eserde yer almıyor (s. 388). Önceki yedi bölümde diğer karakterler Steryadis hakkında konuşuyor ve aynı zamanda bu karakterler veya anlatıcı Yunan komiserliğinin sınır çizgisi mahiyetindeki döneminde kendi yaşamları ve çok uluslu İzmir toplumu hakkında bilgi veriyor. Bazı durumlarda zaman yolculuğu, acı sürgün dönemindeki

13 Örnek olarak bkz. Stamatia Argyropoulou, "Η παρουσία του ελληνισμού στη Μικρά Ασία (1919-1922) μέσα από το ιστορικό αρχείο του Αριστείδη Στεργιάδη (1861-1949)" [Aristidis Steryadis'in (1861-1949) Tarihsel Arşivi Araçlığıyla Küçük Asya'daki Helenizm'in Varlığı (1919-1922)] (Yüksek Lisans Tezi, University of the Peloponnese, 2018).

14 Yavuz Özmakas, *İyonya'da Son Akşam: Yüksek Komiser Stergiadis'in İzmir Günleri* (İzmir: Şenocak Yayınları, 2010). Nilüfer Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı 1919-1923* (İstanbul: Derlem Yayınları, 2010), 186-191.

işkenceli yaşamlarına kadar uzanıyor. Tarihin *deuteragonist*lerinden [ikincil oyuncu] esinlenilmiş aktörler, anlatı ortamının başrol kahramanlarına dönüştürülüyor. Bu kahramanların az bir kısmı literatürde var olan gerçek insanlar olsa da çoğunluğu, tarihsel verilere dayanarak yaratılmış, kurgusal karakterlerdir. Kişiler uydurulmuş karakterler olmalarına rağmen, tarihî kaynaklardan alınmış malzemelerle şekillendiklerinden, tüm olayları gerçekten yaşamış olabilirlerdi. Zaman ve olay örgüsü bakımından katı bir bütünlük ve karşılıklı bağımlılık olmaksızın değişiklik gösteriyorlar. Aristidis Steryadis ve çevresiyle ilgili olaylar, düşünceler ve görüşler bu kahramanlar etrafında gelişirken, okuyucu da aktif bir rol üstlenmeye ve kurgusal tanıklıklara dayanarak Steryadis'in genel siyasi çalışmasını değerlendirmeye davet ediliyor.

Dokuz ana kurgusal karakter –farklı cinsiyetlerden, sosyal geçmişlerden ve yaşlardan– Steryadis'in özelliklerini ve çelişkili yönlerini tasvir ediyor.

Anlatıları yüksek komiser hakkında olumlu bir imaj çizen edebî karakterler:

1. Çok kültürlü Girit Adası'ndan ortak kökenleri nedeniyle, komiserin uyanık kişisel koruması, Girit şalvarlı, Girit Türk'ü delikanlı Ahmet Ahmetakis. Yüksek Komiser'in sadık korumalığı gibi kilit bir pozisyona bu Giritli Türk'ü seçen yazar, Hıristiyanlarla Müslümanlar arasındaki klişeleşmiş düşmanlık ve hoşgörüsüzlük tasvirinden uzaklaşarak güven, işbirliği, hoşgörü, saygı ve dostluk değerlerini ön plana çıkarıyor.

2. Almanya'daki ünlü matematik profesörü Konstantinos Karatheodori'nin ateş-

li hayranı, kurulmakta olan Yunan İzmir İyon Üniversitesi'nden (İoniko Panepistimio) yerli bir profesör.¹⁵ Karatheodori, Eleftherios Venizelos'un daveti üzerine açılışını üstlendiği Anadolu Rumları Üniversitesi, Anadolu cephesinin çöküşüne kadar hazır edilemez.

3. Yunan Yüksek Komisyonunun ikinci sekreteri. Müdürünün zorlu çabalarına ve endişelerine yakından tanık olan, sıradan ve ölçülü, bekâr bir devlet memuru.

4. Türk-Yunan savaşını haber yapmak için İzmir'e gelen, kendini Batı medeniyetinin küstahlığına kaptırarak Doğu'nun büyük limanına oryantizm (şarkiyatçılık) ışığında bakan, *New York Times* muhabiri.

Steryadis'e karşı olumsuz tutum sergileyen kurgusal kahramanlar:

5. Zamanın milliyetçi ideolojik çizgisini benimseyen ve komiserden günahın eşliğinde olacak kadar nefret besleyen ve İzmir Rum Metropoliti Hrisostomos'a¹⁶ eşlik eden gruptan Ortodoks bir din adamı.

6. Annesi Aydın'daki çeteler tarafından, babası da Yunan ordusunda savaşırken öldürülen, orta sınıftan, İzmir Kız Lisesi öğrencisi, küçük kız Marika.

7. Küçük Asya'da savaşan Makedonyalı asker, komünist öğretmen Vasilis Patagonidis. Yunan ordusunun, erlerden habersiz, Batı'nın emperyalist büyük güçlerinin sinsi çıkarlarına hizmet ettiği Küçük Asya seferinin, komünist bakış açısından eleştirisini temsil ediyor. Ayrıca, İzmir'in sosyo-ulusal toplumsal tabakalaşmasını sınıfsal olarak yorumlayarak fakir Türklerin zengin Yunan burjuvazisi tarafından sömürüldüğünü açık bir şekilde ifade ediyor:

15 Karatheodori ve İoniko Üniversitesi için bkz. Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle*, 188, 216.

16 Türk tarihçiliği açısından İzmir Rum Metropoliti Hrisostomos için bkz. Yavuz Özmakas, *Metropolit Efendi. Rum Metropoliti Hrisostomos'un İzmir Günleri* (İzmir: Şenocak Yayınları, 2008).

Yoksulların çamur ve toz toprak içinde yaşadığı Türk mahallesinin hafını bile etmiyorum. Bir yevmiye, az bir hamallık ücreti için yalvarıyorlardı; burjuvazi, hâli vakti yerinde, tüccar, sanayici ve çiftlik sahibi yurttaşlarımız ise onları ellerinden geldiğince sömürüyordu (s. 39).

8. Ulusal heyecanın ve kadın eşitliği mücadelesinin büyüüne kapılan İzmirli gazeteci, şair ve romancı Elda Lampisi. Gerçekte yaşamış olan Lampisi, modern Yunan şiir ölçüsü konusunda önemli araştırmacı Gerasimos Spatalas'ın eşidir.

9. Utançtan ve ailesinin boğucu baskısından kaçmak için gayrimeşru aşkı Thodoris'le hoşgörülü büyük şehir İzmir'e sığınan Kythirali kadın Anneza.

Yukarıdaki ana karakterlerin yanında Karatheodori'nin çocukları; ılımlı bir karaktere sahip ve İzmir'de mülteci olan Giritli Türk kahveci Mustafa Karagülakis; Anneza'nın arkadaşı olan, halktan bir kadın Katina; Marika'nın çocukluk arkadaşı Hasan; yabancı basın muhabirleri ve diğerleri gibi bazı yan karakterler de mevcut.

Okuyucu, adı geçen karakterlerin bakış açısından Steryadis'in İzmir'deki geçmişini yavaş yavaş takip eder. Bu yüzler, kitabın arka yüzündeki "çoksesli (polyphonic) tarihsel roman" özelliğiyle anlatılmak istenen seslerdir. "Çoksesli roman" terimi, ilk kez Rus edebiyat kuramcısı Mihail Bah-tin tarafından, Fyodor Dostoyevski'nin roman kahramanlarına ait, özerk ve bir araya gelmeyen çok sayıda sesi tanımlamak için kullanılmıştır.¹⁷ Maragozaki'nin romanındaki sesler aynı şekilde özerk ve serbesttir. Metin içerisinde ise çeşitli konuşma türleri bir araya gelmiştir: heterodiegetik

ve homodiegetik anlatılar, günlükler, resmî belgeler, İzmir masalları, teatral diyaloglar, gazete makaleleri, bildirimler, şiirler. Bu şekilde sonunda, Venizelos'un güvenilir işbirlikçisinin amaçlarını ve tartışmalı faaliyetlerini çözmeye davet edilen okuyucunun eleştirel düşüncesi kışkırtılıyor. Dolayısıyla *O Υπατος της Σμύρνης [İzmir'deki Yüksek Komiser]* bir dizi anlatıcıya veya anlatı perspektifine sahip olmasının yanı sıra gerçekten de çoksesli bir edebî metindir. Bahtin'in yine çok yerinde bir ifadesini hatırlamak gerekirse, özellikle metnin çoksesliliği (polyphony) çoğunlukla kahramanların çok-dilliliğinde (polyglossia) yatıyor. Her karakter, başka bir lehçeyle karışmadan, kendine ait bir lehçeyle konuşuyor. Farklı lehçeler, aslında anlatının kâğıt üzerindeki kişilerine can veriyor. Çokseslilik aynı zamanda yazarın, kahramanlarıyla gizli diyaloguna da uzanıyor. Üçüncü şahıstaki belirsiz anlatıcının arkasında saklı yazar; aynı zamanda bize göz kırparak, tarihin bir kenara attığı adama sempatiyle bakmaya yöneltirken son bölümde Steryadis'in itirafının da arkasına gizleniyor.

Tarih toplayıcısı Maragozaki, tarihyazımı atıklarını toplayarak renkli bir temsil meydana getiriyor. Ancak yazdığının tarih değil edebiyat olduğunu unutmamalıyız. Sözlü tarih, kurgu, biyografi ve günlük arasında denge bulan seslerin ve metin dokularının postmodern karışımı; aldatmayla flört eden bir roman, sözlü bir yapı okuduğumuzu unutturuyor. Art arda gelen anlatı seviyeleri içerisinde sabırla kurulan tuzağa ne kadar düşer ve kendimizi kaybedersek, edebî kazanım da okuma zevki de bir o kadar büyük olur. ■

17 Bahtin'in teorisi için bkz. Sevrâ Fırınçoğulları, *Romanın ve Edebî Türlerin Sosyolojisi*. Franco Moretti, *Mihail Bah-tin* (Ankara: Serüven Kitabevi, 2015).